

Lasy na Węgrzech.

Niedawno obchodzono w Budapeszcie tysiąclecie istnienia państwa węgierskiego, przyczem urządzoną została wielka krajowa wystawa, na której starano się przedstawić całość rozwoju państwa i narodu od najdawniejszych do najnowszych czasów, w myśl czego pourządzane były liczne specjalne wystawy, dla objaśnienia zaś ogółu wydano wiele prac literackich, między temi z inicjatywy Ministerstwa rolnictwa wielkie dzieło pod tytułem „Tysiącletnie państwo węgierskie i jego naród“, złożone z 28 rozpraw, dających dokładny obraz życia i stosunków ziemiańskich na Węgrzech.

Stosunki te przedstawiają się wcale korzystnie już tem samem, że obszar użytkowej ziemi, który przed czterdziestu latami zajmował 84%, całego obszaru, obejmuje obecnie przeszło 94%. Rozdział tej użytkowanej ziemi na główne kategorie przedstawia się podług ostatnich pomiarów katastralnych w całym trójjednym

królestwie węgierskiem (Węgry z Siedmiogrodem, Kroacją i Sławonią) następująco:

Roli	12887689	ha	=	41·97%
Ogrodów	400633	„	=	1·30 „
Łąk	3458564	„	=	11·26 „
Pastwisk (stepu pasznego)	4313514	„	=	14·05 „
Trzcinsk*)	92860	„	=	0·33 „
Winnic	425497	„	=	1·36 „
Lasów	9074121	„	=	29·83 „

Oдноśnie do powyższego, obecnie tylko w następstwie redukcji winnic może nieco zmienionego rozdziału gruntów użytecznych należy wspomnieć z uznaniem, że w przeciągu ostatniego półwieku przybyło roli 50% i to nie kosztem lasu, jak to się we wielu krajach dzieje, ale obszar tak ogromny ziemi uprawnej pozyskany został przez regulację bieżących wód, obsuszania bagnisk i mokradeł, urządzenie nawodnień i zajmowanie stepowisk pod pług. Faktycznie obszar ziemi zajęty na Węgrzech lasami, pozostał w ciągu tych ostatnich 50 lat prawie niezmieniony, bo jeżeli gdzie nawet dokonane były karczunki, to ubytki pokrywały zalesienia, wykonywane na Węgrzech nietylko przez rząd ale i przez prywatnych bez szczegółowego przymusu. Gospodarstwo lasowe nie jest ogólnie postępowe i tak prawidłowe, jakby po wystawach leśnych można było sądzić. We wielu okolicach, nietylko w nizinach kroacko-slawońskich ale i w górach węgiersko-siedmiogrodzkich eksploatacja prywatna przez Towarzystwa akcyjne jest miejscami tak silna i niebaczną, że gdzie indziej mogłoby nastąpić obnażenie gruntów z porostu leśnego, tymczasem stosunki gruntowe i klimatyczne są właśnie tam tak sprzyjające rozwojowi roślin drzewnych, że chociaż powolnie, ale wyzyskując powierzchnię las znowu zajmuje, tendencji zaś do istotnych karczunków nie ma wielkiej, może dla tego, że nie brak żyznych nizin, które przy rozległych melioracjach dają łatwo pola i ogrody.

Obszar leśny węgierski wynosi podług rozprawy p. Alberta Bedő w powyżej wzmiankowanym dziele 9074121 ha czyli 15767369 morgów katastralnych (1 morg = 0·5755 ha), z czego

*) Obszary mniej lub więcej zalane, nad jeziorami i rzekami zarosłe tylko trzcina stawową, wycinaną w znacznej części corocznie dla różnych celów i w niektórych okolicach wcale korzystnie spienięwaną.

17·5%, czyli 2758326 morgów kat. jest w posiadaniu rządu węgierskiego. Cały obszar lasów rozdziela się w ten sposób, że na właściwe Węgry (z Siedmiogrodem) przypada 13108043 morgów kat., na Kroację ze Sławonią 2659326 morgów kat.

Podług kategorii posiadłości rozdziela się obszar leśny następująco :

a) Na Węgrzech: lasy państwowe 15%, gminne 20%, funduszu religijnego 6%, fideikomisowe 7%, wspólne (komposesoraty) 13%, prywatne 35%, fundacyjne i w posiadaniu Towarzystw akcyjnych 4%.

b) W Kroacji i Sławonii: lasy państwowe 19%, gminne 10%, wspólne 41%, prywatne 25%, kościelne, fundacyjne i Towarzystw akcyjnych 5%.

Węgierskie lasy są przeważnie liściowe i to nietylko w nizinach, posiadających bardzo często głęboką i żyzną ziemię, niekiedy (jak często w Sławonii i Kroacji) zalewaną corocznie podczas wezbrań Dunaju, Drawy i Sawy, ale nawet w górach często przeważa las liściowy nad szpilkowym, jak to może najwybitniej okazuje się jadąc ze Stryja do Budapesztu; po naszej stronie przeważają, rosnąc niemal wyłącznie, drzewa szpilkowe, skoro się zaś minie graniczną stację Ławoczne i po skłonie południowym zjeżdża ku Munkaczowi, ubywają drzewa szpilkowe bardzo nagle, ustępując w końcu najzupełniej miejsce drzewom liściowym (przeważnie bukowi). Statystyczne zestawienia wykazują też istotnie, że n. p. na dęby przypada z obszaru leśnego w Węgrzech 27·88%, w Kroacji ze Sławonią 21·99%, na buki i inne drzewa liściowe we Węgrzech 44·49%, w Kroacji i Sławonii nawet 52·38%, gdy na świerki pozostaje w Węgrzech 22·93%, w Kroacji ze Sławonią 20·73%.

Podług p. Bedö produkują Węgry przeciętnie w jednym roku 5885142 *fm* dębiny, której 3407494 pochodzi z lasu wysokopiennego, 2477648 *fm* z niskopiennego, który oprócz tego daje korę garbarską i galasówki; obszar wyzyskiwany rocznie wynosi 1951474 morgów kat. lasu wysokopiennego i 1689636 morgów kat. niskopiennego. Liczby te, jeżeli obrachunek nie obejmuje dębiny jedynie materiałowej (cieńszej i grubszej łącznie z klepkami), nie daje wielkiego wyobrażenia o wydatności dąbrów węgierskich. Z 2953828 morgów kat. świerczyny produkują Węgry 7040191 *fm*. W Kroacji ze Sławonią produkcya roczna dębiny z 515128 morgów kat. wysokopiennego lasu wynosi 1018533 *fm*, zaś z 49433 morgów

kat. lasu niskopiennego 137279 *fm*; z 302634 morgów kat. świerczyny mają przeciętnie 526286 *fm*.

Produkcya drzewna pokrywa nietylko potrzeby krajowe, ale umożliwia też znaczny wywóz. W przecięciu z lat 1884 do 1893 reprezentował wywóz produktów leśnych 27 do 28 milionów zł., z czego za 10·5 miliona szło do Przedlitawii, za 7·5 miliona do Francyi, za 4 miliony do Niemiec i za 2 miliony do Włoch, reszta do ościennych krajów i na Wschód. Głównymi artykułami wywozu są klepki, reprezentujące rocznie 1373000 zł. twardy materiał tarty 3405000 zł., miękki materiał tarty 2025000 zł., budulec i drewno rękodzielnicze 2785000 zł., progi kolejowe 700000 zł., kora garbarska 2743000 zł., galasówki 650000 zł., węgiel drzewny 562000 zł., drzewo opałowe 362000 zł.; między wywozowymi artykułami leśnymi reprezentują laski i cybuchy wiszniowe 411000 zł.

Co do importu artykułów leśnych wynosi średnia roczna wartość z ostatnich 10 lat 6221000 zł., z czego więcej niżeli połowa przypada na miękki materiał tarty, sprowadzany prawie wyłącznie z Galicyi, której lasy eksploatowane są szczególnie przez Towarzystwo imienia Poppera (bódaj czy nie za intensywnie), mające główne siedlisko na Wygodzie koło Mizunia. Wiele też materiału tartego eksportuje do Węgier Skole.

Nadzór rządu nad krajowem gospodarstwem leśnem zawarowany jest ustawą leśną z r. 1879, której kontrola podlega Ministerstwu rolnictwa. Zasadnicze postanowienia rzeczonej ustawy są następujące:

Lasy, których grunt nie nadaje się do stałego użytkowania innym sposobem gospodarstwa ziemiańskiego, muszą być zachowywane i najdalej w sześć lat po wyrębie zupełnym obszar wyrębany winien być ponownie zadrzewiony. Niepaństwowe lasy łącznie z tymi lasami prywatnymi, które są lasami ochronnymi, muszą być prowadzone podług planu gospodarczego, zbadanego i zatwierdzonego przez władze rządowe. Posiadają za to tę korzyść, że podatek gminny wyznaczany dla nich bywa tylko do połowy podatku bezpośredniego. Ażeby lasy prywatne coraz bardziej pozyskiwać dla racjonalnego gospodarstwa, rozciągana bywa korzyść powyższa i na takie lasy prywatne, w których prowadzi się gospodarstwo podług planu gospodarczego, przez rząd zatwierdzonego. Do zalesiania pustek stara się rząd dwojakim sposobem zachęcić: jeżeli zalesienie wykonane jest bez-

pośrednio korzystne dla ogółu, natenczas udziela Ministerstwo rolnictwa premię, albo też, gdy zalesienie jest bez znaczenia bezpośredniego dla dobra ogółu, natenczas rząd wspiera je udzieleniem bezpłatnem materiału do plantacyi*). Państwowy zarząd leśny posiada osobny fundusz na zadrzewianie bezleśnych obszarów. Zalesienia w obrębie lasów ochronnych i na piaskach zwiewnych, unormowane jest w ustawie lasowej szczegółowymi przepisami co do metody zalesiania.

Ponieważ racjonalna gospodarka leśna, przedewszystkiem stosowanie się do planów gospodarczych, urzędownie zbadanych i zatwierdzonych, potrzebuje fachowo wykształconych ludzi, przeto ustawa leśna postanowiła, że z wyjątkiem lasów prywatnych, we wszystkich innych lasach tak państwowych, jak gminnych, funduszowych, fideikomisowych i tp. służba i urzędnicy muszą być fachowo wykształconymi. W myśl tego dozorczy leśni muszą się przed przyjęciem wykazywać uzdolnieniem i świadectwem złożonego egzaminu fachowego, chcący zaś wstąpić w służbę administracyjną muszą posiadać świadectwo dojrzałości z szkół gimnazjalnych lub realnych, świadectwo odbytych studyów na akademii leśnej w Szempnicach (Selmezbanya) i złożonego tamże egzaminu końcowego, wreszcie wykazać się muszą dwuletnią praktyką i złożonym państwowym egzaminem dla samoistnych leśników. Kształcenie służby dozorczej odbywa się częścią w czterech krajowych niższych szkołach leśniczych, częścią zaś za pomocą praktyki, w każdym zaś razie muszą składać państwowy egzamin dla służby leśnej (nizszy).

Przepisy powyższe, zupełnie uzasadnione potrzebą sprężystej i racjonalnej gospodarki w lasach, których ważność dla bogactwa narodowego i dobra ogólnego nie ulega wątpliwości i coraz ogólniej odczuwaną bywa, nie muszą być bezwzględnie wykonywane, słyszeliśmy bowiem, że w dobrach nawet fideikomisowych zdarzają się na różnych stopniach hierarchii urzędniczej osobistości, które nie całkiem posiadają zastrzeżoną przez ustawę kwalifikację naukową. Ale wyjątki wszędzie zdarzyć się mogą.

W ogóle gospodarka leśna rozwija się na Węgrzech pomyślnie, wielkie zaś zasługi w tym kierunku położyło węgierskie Towarzystwo leśne, założone jeszcze w roku 1866. Do Towarzystwa tego należy przeszło 2000 człoków, tak leśniczych jak

---

*) W roku 1884 rozdano 19758000 młodych drzewek bezpłatnie.

i posiadaczy lasów, majątek zaś tego, przez wielkich właścicieli gorąco popieranego Towarzystwa wynosi przeszło 300000 (trzysta tysięcy) zł. Towarzystwo posiadające takie środki, może działać skutecznie we wszystkich kierunkach, popierać bowiem może badania naukowe, szerzyć wiedzę leśniczą i zajmować się może interesami materialnymi stowarzyszonych, co wszystko wychodzi na korzyść ogólnego dobra. Szczęśliwe te Węgry, posiadające nie tylko w średnich stanach, ale nawet na najwyższych szczeblach społeczeństwa mnóstwo ludzi, którzy dla instytucji i stowarzyszeń, podnoszących bądź oświatę bądź narodowe bogactwo, nie tylko nie szczędzą materialnego poparcia, ale i osobiście biorą czynny udział w pracach mających dobro ogólne na celu.